

PREGLED TURISTIČKIH POTENCIJALA SREDNJOBOSANSKOG KANTONA

Na osnovu prepoznatljivih prirodni atrakcija, možemo reći da turistička privreda ima neslućene potencijale za razvoj, na prostoru čitavog Kantona.

Bogate, zeleno-plave oaze Bosne i Hercegovine, razmještene u svim njenim dijelovima najupečatljivije se mogu osjetiti i doživjeti na prostoru Srednjobosanskog kantona.

Vrletne, ali i pristupačne planine (Vlašić, Vranica, Ranča, Raduša, Kruščica i dr.), ništa manje zanimljivi i lijepi slivovi triju rijeka (Lašve, Vrbasa, Fojnice), sa više od 50 pritoka (rječica, potoka i potočića) koje su bogate sa ribljim fondom, hiljade raznih spomenika iz kulturno-povijesne baštine, bezbroj pitkih, termalnih i termomineralnih voda, nemjerljivo bogastvo šuma i lovnih područja, uz sve to, radini, gostoprимljivi i ponosni ljudi, to je Srednjobosanski kanton, to je turistička destinacija Srednja Bosna.

Kao rezultat geoprometnog položaja, izuzetnih i sačuvanih prirodnih ljepota, kulturno-povijesnih vrijednosti, Srednjobosanski kanton može predstavljati posebno zanimljivu i dugoročno gledano, atraktivnu i izazovnu destinaciju. Kanton je središte susretanja i ispreplitanja različitih kultura, religija, tradicija i arhitekture koje daju dodatnu vrijednost i omogućuje kreiranje specifičnog turističkog proizvoda.

RAZVOJ TURIZMA SREDNJOBOSANSKOG KANTONA

Srednjobosanski kanton posjeduje kvalitetne pretpostavke za razvoj raznih oblika selektivnog turizma kao što su:

- planinskog i zimskog :Vlašić(Travnik), Vranica(Fojnica), Ranča(Jajce), Kruščica(Vitez), Sebešić(N.Travnik), Raduša(G.Vakuf-Uskoplje) Rostovo(Bugojno) i dr.
- kulturno manifestacioni (Jajce, Travnik, G.Vakuf-Uskoplje)
- zdravstvenog i banjsko-rekreativnog (Fojnica, Kiseljak)
- lovno-ribolovni (Koprivnica, Vlašić, Kruščica, Lašva, Ugar, Bistrica)
- vjerski (Ajvatovica, Podmilačje, te mnogobrojni objekti svih koncesija)
- ruralni ili seoski (Pugarje, Prokoško jezero, Podvranička sela)
- shopping-turizam (Vitez, Kiseljak)
- sportsko-rekreativni, tranzitni, omladinski i dr.

Uz sve što je poznato o prirodnim vrijednostima ovog kraja (vode i planina sa bogatom florom i faunom), u posljednje vrijeme pokušava se turistički oblikovati i valorizirati ponuda iz domena kulturne, istorijske i duhovne baštine, čime je Srednjobosanski kanton jedan od bogatijih regija u BiH. Sa potpunim pravom možemo reći da su tri osnovna postulata (resursa) za razvoj turizama Kantona: vode, planina i kulturno – istorijska baština. Svakako, uvijek je na prvom mjestu, kao najdragocjeniji resurs, čovjek ovog Kantona.

PLANINSKI TURIZAM

Srednja Bosna ovjenčana brojnim planinama, pravim draguljima prirode, skriva neslućene resurse za razvoj planinskog turizma, uz najrazvijeniji kompleks „Vlašić“, tu su i druga skijališta sa pratećim objektima: Rostovo(Bugojno), Ranča (Jajce), Pridolci i Busovačke staje (Busovača), Raduša (G.Vakuf-Uskoplje, Brusnica (Fojnica), Sebešić (N.Travnik) i dr.

Planinski turizam, organiziran kroz cijelu godinu, zahtijeva bogastvo ideja, sadržaja, programa te kvalitetnu animaciju i animatore, turističke vodiče, instruktore i učitelje.

Među vrstama turizma sa stacioniranim boravkom najveću perspektivu u razvoju ima planinski turizam i to njegov dio – ***zimski turizam***-

1. Sportsko rekreativni centar „ Babanovac“ Travnik.

Nadmorska visina – 1270 m

Vertikalni transport – ski- liftovi:

- a) Ugar kapaciteta 650 skijaša/h – vučnica
- b) Markovac 650 skijaša/h – vučnica
- c) Babanovac 2100 skijaša /h– vučnica
- d) Baby ski lift 300 skijaša /h – vučnica
- e) Fis-ski 200 skijaša /h – vučnica

Ukupno na ovom rekreativnom centru postoji oko 14 km uređenih staza.

Koncesije: Izdata koncesija za stazu Pavo-Ugar –Ozon d.o.o. Travnik

Smještajni kapaciteti:

- a) Hoteli-moteli – 6 – ukupno 398 ležaja
 - b) Pansioni – 5- ukupno 141 ležaja
 - c) Kuće za odmor (Vikendice) od 800-1000 objekata (Procjena)
- U ovom rekreativnom centru postoji oko 10.000 ležajeva (Procjena)

2. Sportsko-rekreativni centar „Rostovo“ – Bugojno

Nadmorska visina – od 900 – 1000 m

Vertikalni transport: ski-lift – dužina 750 m, kapacitet 800 skijaša/h - vučnica

ski lift dužina 500 m, kapacitet 800 skijaša/h - vučnica

Uređene staze u dužini od 1.500.m

Koncesije: Nema dodijeljenih koncesija

Smještajni kapaciteti:

- a) Hoteli – moteli – 1 ukupno 44 ležaja
- b) etno kuće – ukupno 60 ležaja
- c) kuće za odmor (vikendice) – oko 50 ležaja

3. Sportsko-rekreativni centar „Brusnica“ Fojnica

Nadmorska visina: - 1570 m

Vertikalni transport – ski-lift , kapaciteta 560 skijaša – vučnica

Uređene staze u dužini od 5 km

Koncesija: Nema dodijeljenih koncesija

Smještajni kapaciteti: Hoteli-moteli – 1 ukupno 50 ležaja

Kuće za odmor (vikendice) – oko 100 ležaja

4. Sportsko-rekreativni centar „Busovačke staje“ – Busovača

Nadmorska visina: 1.500 m

Vertikalni transport: ski lift – 800 m kapaciteta 300 skijaša/h – vučnica

ski lift – 400 m kapaciteta 250 skijaša/h - vučnica

Uređene staze u dužini od 2.500 m.

Koncesija: Dodijeljena koncesija Ski-Mići d.o.o. Busovača

Smještajni kapaciteti: Kuća za odmor – 13 ležaja

- duže zadržavanje snijega zbog položaja staza

- cjenovno konkurentne usluge

- razvitak drugih vrsta turizma

5. Sportsko-rekreativni centar „Pridolci“ Busovača

Nadmorska visina – 1200m

Vertikalni transport – ski-lift- 850 m – vučnica

- ski-lift – 100 m - vučnica

Uređene staze u dužini od 100 m

Koncesija: Dodijeljena koncesija „Jess“ d.o.o. Busovača

Smještajni kapaciteti: kuće za odmor(vikendice) – oko 80 ležaja

6. Sportsko-rekreativni centar „Ranča“ Jajce

Nadmorska visina: 1350 m

Vertikalni transport: ski lift- 800 m kapacitet 1200 skijaša/h vučnica

Uređena staza u dužini od 1000 m

Koncesija: Nema dodijeljenih koncesija

Smještajni kapaciteti – nema smještajnih kapaciteta

Rekreativni centar je u fazi izgradnje.

7. Sportsko-rekreativni centar „Raduša“ Gornji Vakuf-Uskoplje

Nadmorska visina: 1300 -1800 m

Vertikalni transport:- ski-lift – 1850 m – dvosjed

- ski-lift – 850 m - vučnica

- ski-lift – 500 m – vučnica

- ski-lift – 280 m – vučnica

Uređena staza u dužini oko 5 km

Koncesija: Dodijeljena poduzeću „Pegasus“ d.o.o. G.Vakuf-Uskoplje

Smještajni kapaciteti: Hoteli-moteli – 1 –ukupno 35 ležaja

Rekreativni centar je u fazi izgradnje.

FOJNICA

Fojnica je mjesto na kraju puteva, utonulo u vječni žubor svojih voda, utisnuto u strme obronke Vranice, koje prastara ljudska žudnja za bogastvom i zdravljem, prije dva milenija, načiniše gradom. U Fojnicu se nikada ne svraća usput, već se uvijek dolazi sa razlogom, iz potrebe ili znatiželje.

Općina Fojnica sa površinom od 308 km², pripada Srednjobosanskom kantonu, te je smještena u rijetko lijepoj dolini na 587m nadmorske visine. Povoljni klimatski uslovi,

idealna nadmorska visina, djelotvornost termalne vode, te tradicionalna gostoljubivost domaćina samo su neki od elemenata, koji su Fojnicu promovirali na vodeće mjesto u oblasti zdravstvenog turizma u BiH. Šetnja planinskim prstenom Šćita, Zahora, Bitovnje i Vranice, kao i odlazak na Prokoško jezero (na planini Vranici ;1636 metara nadmorske visine) i slapove Kozice, koji prave tri prelijepa vodopada visine od 10 do 20 m, te posjeta RC "Brusnica" na Vran kamenu su atraktivne turističke destinacije. Taj mali ekološki raj fojničkog kraja ljubiteljima prirode i planinarskih doživljaja, predstavlja pravi doživljaj.

Fojnica je nastala bar deceniju ili dvije prije nego što se prvi put spominje, 18. marta 1365. godine, a njeno ime je identično brojnim starim mediteranskim toponimima, koji se još u antičko doba javljaju u raznim grafičkim varijantama, kao što su Phoenice, Phoinike, Phoinikus, Phoenicon, Phoiniks, te nije poznato da li je došlo samo do slučajne glasovne podudarnosti.

Fojnica je prepoznatljiva i po svojoj banji, čija se radioaktivnost i ljekovitost ispitana još krajem XIX stoljeća. Tokom godina gajeći tradiciju eksploatacije radioaktivne mineralne vode, Fojnički kraj, je prepoznat kao važno mjesto zdravstvenog turizma, u okviru kojeg djeluje, moderno opremljen rehabilitacijski i rekreacijski centri «Reumal» i «Aquareumal»

Među najznačajnijim kulturno-historijskim spomenicima bitno je spomenuti prvu džamiju Atik, koja je izgrađena 1551. godine. U kulturno-historijskom naslijeđu značajno mjesto zauzimaju i tri tekije nakšibendijskog reda. Franjevački samostan poznat je po svojoj biblioteci i muzeju, u kojima se čuva oko 40 000 knjiga iz svih oblasti svjetske i religiozne literature, a posebno vrijedne su incunabule, njih trinaest, te fojnički grbovnik.

U danima turskog osvajanja Bosne, bosanski franjevci u Fojnici odigrali su vrlo značajnu ulogu, kada je sultan Mehmed II Fatih, kao garanciju za miran život i slobodu potpisao „Ahdnamu“, najznačajniji dokument iz tog perioda, kojim garantira slobode, lična imovinska prava domaćem stanovništvu, što predstavlja jedan od najstarijih dokumenata o pravima na evropskim prostorima. Po posljednjem popisu općina Fojnica je imala oko 16.000 stanovnika, raspoređenih u 55 naselja.

JAJCE – KRALJEVSKI GRAD

Jedan od najslikovitijih prikaza o gradu Jajcu dao je dubrovčanin Atanazije Gjorgić, koji po nalogu cara putuje Bosnom, 1626. caru predaje izvještaj u kome piše: „ Jajce je dobro utvrđen grad, a drugo se i ne može kazati jer mu kaštel stoji na visokom brijegu na tvrdoj klisuri. Grad se pomalo spušta niz neke sedrene stijene, a ispod ovih stijena teče dosta znatna rijeka Pliva, koja ove stijene protječe i probija, te je tako nastalo više stotina svedenih spilja, a niz rijeku stoje bilo mlinovi bilo male kućice, u kojima kožari i drugi obavljaju svoj zanat. Na rubu grada, pod visokom klisurom tvori rijeka slap sa više od 50 stopa visine i pada u drugu također znatnu rijeku po imenu Vrbas, koja s njome tvori pravi kut, a kod slapa čuje se toliki šum, da je stojeći nad njim sa nekim Turčinom, kojim sam ga došao promatrati, nisam čuo ni riječi kada je on govorio. Grad je prema rijeci bio tako udešen, da ovdje nije bilo moguće ni jurišati ni opsjedati ga, a nema ni zgodnog mjesta, gdje bi se mogao tabor smjestiti, pa da je i to moguće, slabo bi to gradu naškodilo, jer je on na tolikoj visini i na tako tvrdim temeljima sazidan.

Sa površinom od 350 km² općina Jajce zauzima centralni dio BiH i zapadni dio Srednjobosanskog kantona. Grad sa bogatom prošlošću, obilježen velikim carstvima, rimskim, turskim, austrougarskim, nazvan prijestolnicom bosanskih kraljeva, smješten je na ušću dvije prelijepa rijeke Plive i Vrbasa, te otkriva tragove ljudskih naselja još iz prahistorijskog vremena, a svaki ostatak iz davnina priča svoju priču. Okolne planine, od kojih je najpoznatija Ranča sa Suhim Vrhom, (1431m nadmorske visine), bogate su šumom, mineralima, ljekovitim biljem i divljači. Veliko i Malo Plivsko jezero, koji se nalaze nadomak grada, posjetiteljima pričinjavaju mjesto istinskog uživanja i svojevrsnog odmora, raj za ribolovce, ali i ljubitelje raznovrsnih sportskih aktivnosti. Neobični pejzaži i prelijep krajolik, koji stvaraju rijeka Pliva sa veličanstvenim vodopadom, koji se obrušava niz sedru visoku 21 metar i spada među 12 najljepših vodopada u svijetu, te nestaje u kanjonu rijeke Vrbasa i baš u ovom gradu se ujedinjuju u jedno.

Jajce se, u pisanom dokumentu, prvi put spominje 1396. godine kada se Hrvoje Vukčić naziva jajačkim ("conte di Jajcze"). Osnivač grada, veliki vojvoda Bosanskog kraljevstva i herceg splitski Hrvoje Vukčić Hrvatinić, čovjek, čije su moći nadilazile i moći kraljeva ostavio je vječan i poseban pečat u razvoju Jajca. Nakon njegove smrti 1416. godine, grad je prešao u posjed kraljevske bosanske porodice Kotromanić, koji su ga pretvorili u jedan od svojih stolnih gradova. U 15. stoljeću Jajce je bilo sjedište bosanskih kraljeva, u kojem je 1461. godine okrunjen posljednji bosanski kralj, Stjepan Tomašević. U pohodu na Evropu Turci su 1463. godine osvojili Jajce i pogubili kralja, čije se kosti danas čuvaju u Franjevačkom samostanu. Naziv Jajca potječe, najvjerovatnije, od jajolike stijene na kojoj je sagrađena tvrđava.

Ovaj „muzej pod vedrim nebom“ njeguje više od 22 nacionalna spomenika, a kraljevski grad kandidat je za upis na Listu UNESCO-ove baštine. Pozornica mnogih značajnih događaja, na kojoj su nastali važni srednjovjekovni historijski dokumenti. Na području Jajca pronađene su mnoge značajne kulturno-historijske znamenitosti, među kojima se posebno ističe hram boga Mitre, koji je najstariji spomenik u Jajcu i potiče iz 4.st. Ovaj najznačajniji antički spomenik u BiH, otkriven je 1931. godine, a predstavlja staro indoiransko božanstvo Sunca i svjetlosti, čiji su kult iz Male Azije donijeli rimski vojnici. Tvrđava (kastel, citadela) je srednjovjekovna tvrđava, koju je podigao graditelj Jajca. Medvjed kula, koja se ubraja u najstarija fortifikacijska obilježja u BiH predstavlja posljednju odbrambenu kulu izgrađenu između 1448.-1463. godine u bosanskom kraljevstvu. Bitno je još spomenuti i misterioznu katakombu, koja uz sebe veže brojne legende. Nalaze se pod zemljom, uklesane u živu stijenu, a predstavljaju hram i podzemnu grobnicu posljednjeg bosanskog kralja, izgrađene 410.godine. Na desnoj obali Vrbasa, u mjestu Podmilačje, udaljenom 7km od Jajca nalazi se jedina sačuvana crkva gotičkog stila u BiH. Crkva sv. Ive Krstitelja poznata je po tome što svake godine 24. juna na desetine hiljada hodočasnika iz raznih krajeva Evrope dolaze u Podmilačje vjerujući u iscjeliteljsku moć sv. Ive. Među objekte sakralne arhitekture spada Franjevački samostan izgrađen u XIX stoljeću, u kojem se u staklenom kovčegu čuvaju kosti posljednjeg bosanskog kralja, Stjepana Tomaševića. Kao objekat istočnjačke arhitekture, u centru grada sagrađena je 1753. godine džamija Esme-sultanije, žene bosanskog vezira Mehmed-paše Muhsinovića, te se ubraja među posljednje građevine ove vrste sagrađene pod kupolom na teritoriji BiH. Prema legendi vjeruje se da je mlada sultanija "bolovala od teške bolesti" i da su joj hodže rekly "da će ozdraviti ako podigne zadužbinu.

TRAVNIK

Općina Travnik zauzima površinu od 563 km² sa 70.402 stanovnika po popisu iz 1991. godine. Na nadmorskoj visini od 514 m, Travnik je okružen sa sjevera jednom od najljepših bh planina Vlašićem (1963m) , a sa juga Vilenicom, koje pokloncima direktnog doživljaja prirode pružaju istinski odmor za dušu i tijelo. Grad Travnik, koji je 150 godina bio glavni grad bosanskog pašaluka, rezidencija 77 vezira, sjedište dva konzulata, smješten je u središtu BiH, danas predstavlja glavni administrativno-politički centar Srednjobosanskog kantona.

Postoji mnogo legendi, po kojima je grad Travnik dobio ime, ali najzanimljivija je ona po kojoj je još u predosmanskom vremenu, u tvrđavi stolovao činovnik, koji je ubirao travarinu. Grad se pod ovim imenom, prvi put u historijskim dokumentima spominje 03. juna 1463. godine, kada je turski historičar Dursun-beg, kazao da je na putu prema kraljevskom gradu Jajcu, sultan Mehmed II osvojio Travnik. Tokom svoje prošlosti, bogate kulturnom i historijskom tradicijom, zanimljivim događajima i znamenitim ličnostima, Travničani svoj grad s pravom nazivaju i grad-muzej nad otvorenim nebom. Ovaj grad je karakterističan po mnogočemu. Burna prošlost, bogata kulturnom i historijskom tradicijom, ostavila je iza sebe mnoge znamenite ličnosti i događaje. Na svakom koraku, ovaj grad sam priča svoju priču...Posebnim u svijetu ga čine dvije 20-metarske sahat kule, koje su travnički veziri podigli u XVIII stoljeću, a jedinim u BiH ga čini sunčani sat, izgrađen 1886. godine. Ovaj grad, predstavlja riznicu raznovrsnih kulturno-historijskih događaja, pa je tako ovo bilo pogodno tlo i za nastanak mnogih znamenitih ličnosti. Travnik je iznjedrio i mnoge umjetnike, naučnike, putopisce, ali prije svega je podario plemenite i srdačne ljude. Travnik je jedan od najbolje očuvanih gradova. Na ovom području postoji 28 zaštićenih kulturno-historijskih objekata, od kojih je većina u aktivnoj funkciji, a među njima se posebno izdvajaju: srednjovjekovna tvrđava, koja je izgrađena u XV stoljeću; Jeni džamija, koja predstavlja najstariji objekat iz turskog perioda; Sulejmanija ili Šarena džamija; Turbeta: Muhidin-Zade Abdulahpaše, Seid Hafiz Ali Dželaludinpaše i Perićan Mustafapaše, koja su izgrađena krajem XVIII i početkom XIX stoljeća; Hafizadića kuća; Isusovačka gimnazija i Elči Ibrahim-pašina medresa. Bitno je spomenuti još i nadaleko poznati travnički sir, zatim kratkokljune golubove, Plavu vodu i atraktivno izletišta i ski centar na Babanovcu,.. Travnik se ponosi i rodnom kućom nobelovca Ive Andrića, te mnogim znamenitim Travničkim umjetnicima i naučnicima, ali i tradicionalnom gostoljubivošću stanovnika ovog grada. Još od vremena starih Rimljana, kojima je Lašvanska dolina bila prolazište za važne trgovačke puteve, Travnik i danas predstavlja bitnu raskrnicu bosanskohercegovačkih, pa i evropskih puteva. Grad Travnik predstavlja svojevrsan muzej nad otvorenim nebom i biser aktivnog odmora.